

AVANGARD PEDAGOGIK MAHORAT: MAZMUNI, TARKIBI VA RIVOJLANTIRISH YO‘LLARI

J.O. Tolipova

Pedagogika fanlari doktori, professor, Toshkent amaliy fanlar universiteti, Pedagogika kafedrası

Annotatsiya

Mazkur maqolada avangard pedagogik mahorat tushunchasi, uning mazmun-mohiyati, tarkibiy komponentlari va zamonaviy ta'lim tizimidagi ahamiyati tahlil qilingan. Shuningdek, o'qituvchilarning ilg'or pedagogik faoliyatini shakllantirish va rivojlantirishning samarali usullari yoritilgan.

Kalit so'zlar: avangard pedagogika, pedagogik mahorat, innovatsion ta'lim, raqamli kompetensiya, kreativ fikrlash, kvalimetriya, ta'lim sifati.

Аннотация

В данной статье проанализированы понятие авангардного педагогического мастерства, его сущность, структурные компоненты и значение в современной системе образования. Также освещены эффективные методы формирования и развития передовой педагогической деятельности учителей.

Ключевые слова: авангардная педагогика, педагогическое мастерство, инновационное образование, цифровая компетенция, креативное мышление, квалиметрия, качество образования.

Abstract

This article analyzes the concept of avant-garde pedagogical mastery, its essence, structural components, and its significance in the modern education system. It also highlights effective methods for the formation and development of advanced pedagogical activities of teachers.

Keywords: avant-garde pedagogy, pedagogical mastery, innovative education, digital competence, creative thinking, qualimetry, quality of education.

Kirish

Respublikamizda uzluksiz ta'lim tizimi zimmasiga qo'yilgan zamon talablari, xususan 3-Renesans shu jumladan, axborotlar globallashishi, sun'iy intellekt, raqamli texnologiyalarning joriy etilishi va innovatsion rivojlanish jarayonlari ta'sirida tubdan yangilanmoqda.

Ijtimoiy sohada ustuvor yo'nalish sanalgan ta'lim tizimida pedagogik faoliyat yuritayotgan o'qituvchilardan an'anaviy pedagogik yondashuvlar bilan cheklanib qolmasdan, yangi — avangard pedagogik mahoratni egallashni talab qiladi.

Avangard pedagogik mahorat — bu o'qituvchining innovatsion texnologiyalar, kreativ yondashuvlar va raqamli vositalar asosida ta'lim jarayonini yuqori samaradorlik bilan tashkil etish qobiliyatidir.

Respublikamizda ijtimoiy-gumanitar fanlarni o'qitish jarayonini modernizatsiyalash yuzasidan salmoqli tadqiqotlar olib borilmoqda. Ijtimoiy-gumanitar fanlar jumlasiga mansub pedagogika sohasida ham izlanishlar tahlili, o'qitish jarayoniga zamon talablarini joriy etish,

mazkur jarayonda o'qituvchi va uning pedagogik mahoratini orttirish asosiy muammolardan biri sanaladi.

Professor-o'qituvchilarning pedagogik mahoratni egallaganlik darajasi ta'lim-tarbiya jarayonini tashkil etish, loyihalash va o'tkazish natijadorligiga bevosita va bilvosita ta'sir etadi.

J.O. Tolipova tomonidan tayyorlangan Pedagogik kvalimetriya o'quv qo'llanmasida o'qituvchining zamonaviy modeli, professiogrammasi, tayanch va xususiy kompetensiyalari, pedagogik mahoratining kvalimetrik tahlili berilgan. Ushbu o'qituvchining tayanch va xususiy kompetensiyalari, pedagogik mahoratini zamon talablari asosida qayta ko'rib chiqish va avangard o'qituvchi darajasini egallashi uchun zarur bo'lgan metodik bilim, ko'nikma, malaka va kompetensiyalarni aniqlash zarurati kelib chiqdi. [1]

Rivojlangan horijiy davlatlarning ta'lim tizimidagi innovatsiyalarni o'rganish, mazkur innovatsiyalarni pedagogik faoliyatga joriy etishda o'qituvchining pedagogik mahorati muhim o'rin tutishi, zamonaviy jamiyatda o'qituvchining roli va innovatsion faoliyati tahlil qilingan. Muallif Andy Hargreavesning fikriga ko'ra avangard pedagogik mahoratga ega o'qituvchi — jamiyatning ijtimoiy hayoti, xususan, ta'lim tizimini modernizatsiya qilishni amalga oshiruvchi agent, pedagogik jarayonning harakatlantiruvchi kuchi ega ekanligi qayd etilgan. [2]

Robinson, K ta'lim-tarbiya jarayonidagi bir xillikni tanqid qilib undan voz kechishni, o'qitishda kreativlikni markazga qo'yish, o'quvchilarda kreativ fikrlashga e'tibor qaratishning zarurligini isbotlagan. [3] Didakt olimning fikricha avangard mahorat — o'qituvchining pedagogik faoliyatida ijodkorlik va innovatsion yondashuvni amalga oshirishi bilan bog'liq.

Zamon talablari pedagogik jarayoniga qo'yiladigan kvalimetrik mezonlarini qayta ko'rib chiqishni taqozo etadi. Olim Fullan M ta'lim-tarbiya jarayonining kvalimetrik mezonlarini qayta ko'rib chiqqan va XXI-asr ko'nikmalarini tarkib toptirishni e'tiborga olish lozimligini qayd etgan. [4]

Asosiy qism

1. Avangard pedagogik mahoratning mazmuni

Avangard pedagogik mahorat o'qituvchining quyidagi jihatlarida namoyon bo'ladi:

Ta'lim-tarbiya jarayonida talabalarda innovatsion fikrlash va sun'iy intellekt bilan ishlash ko'nikmalarini tarkib toptirish, zamon bilan hamnafaslik, didaktik yangiliklarni o'rganish va amaliyotga joriy etish;

Ta'lim-tarbiya jarayonini zamon talablariga mos loyihalash va modellashtirish qobiliyatining yuqori darajada bo'lishi;

Shaxsga yo'naltirilgan individual ta'lim-tarbiya jarayonini tashkil etish;

Ta'lim-tarbiya jarayonida raqamli texnologiyalardan samarali foydalanish;

Ta'lim-tarbiya jarayonida ta'lim sifati, samaradorligi va natijadorligini nazorat qilish, baholash va monitoring qilishda sun'iy intellektdan foydalanish.

Yuqorida qayd etilgan omillar professor-o'qituvchining kasbiy kompetentligini yangi bosqichga ko'taradi.

2. Avangard pedagogik mahoratning tarkibiy komponentlari.

Avangard pedagogik mahorat professor-o'qituvchilarning tayanch va xususiy kompetensiyalarini qayta ko'rib chiqish va ularni mazmunan boyitishni talab etadi.

Professor-o'qituvchilarning pedagogik faoliyatida innovatsion kompetensiya muhim o'rin tutadi. O'qituvchining zamonaviy pedagogik texnologiyalar va modellar jumladan, besh o'lchovli

ta'lim, blended learning, flipped classroom, STEAM ta'lim, SCAMPER, geymifikatsiyani bilishi va amaliyotga joriy eta olishi innovatsion kompetensiyani barqarorligini ta'minlaydi.

Ustozlarning pedagogik faoliyatida raqamli texnologiyadan foydalanish kompetensiyasi muhim o'rin tutadi. Raqamli kompetensiyani tarkib toptirishda LMS platformalar (Moodle, Google Classroom)dan, sun'iy intellekt vositalari, raqamli baholash tizimlaridan foydalanish tavsiya etiladi.

Pedagogik kadrlarda XXI –asr ko'nikmalari, shu jumladan, kreativ va tanqidiy fikrlashni rivojlantirish maqsadida ta'lim-tarbiya jarayonida kazus, muammoli ta'lim texnologiyalari, keystadi, ijodiy fikrlashga zamin tayyorlaydigan mantiqiy masalalardan foydalanish tavsiya etiladi.

Professor-o'qituvchilarning pedagogik faoliyatida asosiy ish quroli uning muloqot va nutq madaniyati ekanligi nazarda tutilgan holda ularda kommunikativ kompetensiyani tarkib toptirish zaminida pedagogik jamoa va talabalar bilan samarali muloqot olib borish, pedagogik etika meyorlariga amal qilish, empatiya xususiyatlariga ega bo'lish talab etiladi.

Ta'lim-tarbiya jarayonida teskari aloqani talab darajasida amalga oshirish maqsadida pedagogik kadrlarning kvalimetrik kompetensiyasi, xususan, ta'lim sifatini baholash, diagnostik tahlil o'tkazish, erishilgan natijalarning monitoringini tizimli va asosli tashkil etishga erishish lozim.

Yuqorida ko'rsatilgan fikrlarni amalga oshirishda avangard pedagogik mahorat kursi muhim ahamiyat kasb etadi. Avangard pedagogik mahorat uzluksiz ta'lim tizimida ta'lim sifati va samaradorlik ko'rsatkichini orttirishga zamin tayyorlaydi, tahsil oluvchilarda XXI -asr ko'nikmalarini shakllantiradi, talabalarning temperamenti, yosh, psixologik va ergonomik xususiyatlarini e'tiborga olingan holda shaxsga yo'naltirilgan ta'lim muhitini yaratib individual ta'lim trayektoriyalarini ta'minlaydi, raqobatbardosh mutaxassis tayyorlash va inson kapitalini shakllantirishga zamin yaratadi.

Pedagogik kadrlarda avangard pedagogik mahoratni rivojlantirishda quyidagi yo'nalishlar: o'qituvchilarni uzluksiz kasbiy rivojlantirish, trening va seminarlar tashkil etish, raqamli ta'lim muhitini yaratish, xalqaro tajribani o'rganish, pedagogik kvalimetriya asosida baholash samarali hisoblanadi.

Xulosa

Avangard pedagogik mahorat zamonaviy o'qituvchining ajralmas xususiyati hisoblanadi. U ta'lim jarayonini innovatsion asosda tashkil etish, o'quvchilarning intellektual va ijodiy salohiyatini rivojlantirish hamda ta'lim sifati oshishiga xizmat qiladi. Shu bois, pedagoglarning avangard mahoratlarini shakllantirish va rivojlantirish ta'lim tizimining ustuvor vazifalaridan biri sifatida qaralishi lozim.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Толипова Ж.О. Педагогик квалиметрия. – Тошкент: “FIRDAVS-SHOH NASHRIYOTI” 2026
2. Andy Hargreaves, A. (2003). *Teaching in the knowledge society: Education in the age of insecurity*. New York, NY: Teachers College Press.
3. Robinson, K. (2015). *Creative schools: The grassroots revolution that's transforming education*. New York, NY: Viking.
4. Фуллан М. Новое понимание образовательных изменений. – Нью-Йорк: Teachers College Press, 2007. – 304 с.
5. Amridinova, Dilrabo Tursunovna. “Инновацион таълим самарадорлигини оширишда жадидчилик таълимотининг аҳамияти.” *Фалсафа ва ҳуқуқ*, №2 (2022): 78–82.

6. Rakhmatullayeva A.R. Access to Historical Information Sources and Its Impact on Curriculum Development in History Education.// Indian Journal of Information Sources and Services ISSN: 2231-6094 (P) Vol.15, №.2, 2025, pp.427-434 © The Research Publication, www.trp.org.in DOI: <https://doi.org/10.51983/ijiss-2025.IJISS.15.2.52>
7. Amridinova, D. T. Ижтимоий-маънавий соҳада барқарор ривожланишнинг устувор йўналишлари // БАРҚАРОР ТАРАҚҚИЁТ МАҚСАДЛАРИГА ЭРИШИШДА УНИВЕРСИТЕТЛАРНИНГ РОЛИ. Халқаро конференция №1, №1 (2023): 213–218.
8. Рахматуллаева Озода Рустамовна, Турекулова Жулдыз Елтаевна.// Вестник Кыргызского государственного университета им. И.Арабаева. УДК 94 (3) DOI 10.33514/1694-7851-2020-3-168-174. Qirg‘iz Respublikasi. -С. 168-174.